

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

12 Vtrùm qui bona fide fecit contractum vsurarium, vel aliàs iniquum, quem si talem sciisset, fecisset alium iustum, poßit ratione lucri cessantis, veritate comperta, tantum retinere, quantum ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

cum pacifici de toto lucro faciendi, quod eo tempore amitteret, nec tenetur laboris æstimationem deducere; ergo nec mercator tenetur æstimationem laboris & molestiarum negotiationis detrudere. Quæ sententia mihi placet, quando iste labor talis est, ut mercator non optet illum pecunia redimere; quia vel cupit illum subire, ut otium aliamve molestiam vitet; vel facili conatu cum ceteris negotiis eum præstabit.

99
3. Cōditio.
Nō statim
exigenda
compensatio.

Tertia conditio est, ut lucris cessantis compensatio non exigatur statim dato mutuo, sed convenienti intervallo. ut si ex mutuo 100. aureorum, debeantur tibi 10. nomine lucris cessantis, non potes pacifici decem statim dari; ut rectè docet Medina de usuris q. 3. §. Septima conditio. ratio est, quia si statim velis reddi 10. iam in re non mutuas alteri 100. sed solum 90. solum enim 90. retinet dum decem tibi restituit. unde hac ratione fiet ut tantumdem exigas pro lucro cessante ex nonaginta, quantum ex centum; quod aperte est iniquum. cum enim non cesset tibi lucrum nisi ex 90. non est æquum ut velis compensationem, quasi cessantis ex 100.

100
Si statim
exigat
compensatio.

Aduerte tamen, si mutues 100. aureos ea lege ut statim reddat 9. (ratione lucris cessantis ex 91. quæ ipse retinet) non esse usuram. ratio est, quia hoc nihil est aliud quam mutuarè 91. cum interesse; & alia nouem sine interesse: quæ tamen statim sint reddenda ad soluendum interesse ex 91. proueniens in quo contractu non magis grauatur mutuatarius, quam si differretur solutio interesse.

101

Petes, Vtrum ut pactio lucris cessantis sit licita, necessaria sit ut mutuanse non offerat ad mutuanandum, sed alterius precibus compulsus mutuet?

Annon
possit se
offerre.

Resp. Id necessarium non esse: (est Conradus q. 30. & quidam alij id existiment) ut rectè Nauarr. num. 212. & Sotus supra art. 3. ratio est, quia aequalitas & iustitia contractus non pendet ex eo, quod desideres vel non desideres illum fieri: sicut possum offerre alteri equum meum, qui mihi valde est commodus, venalem; æstimato commodo, quo me prius in hoc tamen casu teneor patefacere emptori, me ratione commodi, quo prius, amplius petere; ne decipiatur putando equum esse meliorem quam sit, & ita emat meum commodum nesciens, loco bonitatis equi.

DVBITATIO XII.

Vtrum qui bona fide fecit contractum usurarium, vel aliàs iniquum, quem si talem sciuisset, fecisset alium iustum; possit ratione lucris cessantis, veritate comperta, tantum retinere, quantum contractu illo iusto lucraturus fuisset.

102
Quidam
affirmant.

Quidam viri sanè docti affirmant, & dicunt in tali casu contractum illum iniquum bona fide initum, reducendum esse ad limites contractus iusti, quem contrahens cum eodem vel cum altero poterat facere. Probatur hæc sententia Primò, Quia iste contractus est causa cur relinquat alium contractum, quo iustè lucratus fuisset: ergo poterit exigere interesse lucris cessantis.

Dices; Ergo etiam si mala fide contraxisset, possit exigere interesse.

Responderi potest negando consequentiam; quia dum mala fide contrahit iudicans contractum esse iniustum; tunc in contrahendo non censetur habere rationem lucris cessantis per alios contractus iustos. si enim illius rationem habere vellet, facile in suo contractu posset constituere iustitiam & aequalitatem, & ita non esset iniquus. Qui autem putat contractum esse iustum, non intendens nisi iustè contrahere; implicite videtur in subsidium accersere omnes titulos iustos, qui in tali contractu possunt reperiri; & consequenter etiam titulum lucris cessantis, quod cessat ex alio contractu, quem fecisset, nisi hunc contractum probum parasset.

103

Secundò, Quia in hoc contractu, formaliter & ex intentione contrahentis seruatur aequalitas; & etiam est aequalitas ex parte materia; nam potest in ea materia inueniri titulus iustus; etiam si contrahente non consideretur: ergo talis contractus est secundum se sit iustus, tamen ratione intentionis & tituli latentis potest iustificari.

Tertiò, Quia nemo per talem contractum putabit sibi factam iniuriam; non enim facta est iniuria formalis, cum mutuator non intenderit nisi iustè contrahere: nec etiam materialis, quia in materia reperitur titulus iustus, quem ille implicite censetur voluisse: non enim est necesse ut expressè cogitarit, si hic contractus esset iniquus, vellem facere alium, aut vellem exigere compensationem lucris cessantis: quia sufficit intentio virtualis, quam videtur habere negotiator diligens, in omnem occasionem intentus. si enim rogaretur, diceret hanc esse mentem suam in omni contractu.

104
Resolutio
sententia
generatice
accepta.

Vtrum hæc sententia ita generatim accepta, non videatur vera. Primò, Quia si emitti rem minoris iusto, bona fide; postea tamen intellecta veritate teneris complere pretium; nec potes confugere ad alium contractum, quem cum alio iniustis, & quo plus lucratus fuisses; ratio est, quia venditor non consentit in illum titulum; non enim mens eius est rem suam minoris iusto vendere propter interesse emptoris.

Secundò, Si vendas aliquid bona fide supra iustum, teneris postea comperta veritate restituere excessum, nec potes contugere ad lucrum cessans. ratio est, quia emptor non consentit in illum titulum; non enim intendit compensare interesse venditoris, sed tantum emere rem iusto pretio, unde quod amplius soluat, est quia decipitur, putatque rem plus valere, quam reuera valeat. si enim sciuisset rei pretium, noluisset dare quantum dedit. quod si illum excessum volebas ratione tui interesse, hoc ei debebas explicare, nam fortasse noluisset rem emere supra iustum, ob tuum incommodum faciendum. Idem dicendum de locato & conducto, de cambiis & censibus.

105
Limitatio
sententia.

Si tamen limitetur hæc sententia ad contractus eos, in quibus vterque contrahentium censetur consentire in eisdem titulos; ita ut is, cum quo contrahis, intendat tibi dare lucrum omni eo titulo, quo tu intendis illud accipere, ut fit in mutuo; sic non videtur improbabilis. & potest habere locum in quatuor casibus.

Primò, Si quis dum alteri tradit, v. g. 100. intendat expressè omni titulo, quo potest, lucrari sex; hic poterit postea exigere sex; si reuera lucrum cessans, deductis deducendis, tanti æstimetur, etiam si

1. Si expressè intendas omni titulo lucrari.

etiam si de hoc non cogitauerit. Similiter poterit exigere, si alio iusto titulo salua forte tantum poterat peti, vt per tres contractus cum mercatore; (de quibus infra;) aut per contractum census vtrunque redimibilis, aut alium: quia satis est vt intendat omni iusto titulo id lucrari à tali: vt eruditè docet Gregorius à Valentia disp. 5. q. 25. dub. 3. ratio est, quia ad iustitiam, seu aequalitatem, perinde est siue titulus sit cognitus & volutus in genere; siue in specie; modò reuerà extet; & propter illum exigatur aequalens.

106
2. Si implicitè.
Id est tripliciter.

Secundò, Si quis implicitè & virtute aliquem titulum iustum intendat; quod potest fieri tripliciter. Primò, Si intendat accipere lucrum eo titulo, quo consuevit passim à mercatoribus; v. g. in Bursa accipi. tunc enim implicitè spectat illum titulum; ex quo illa consuetudo est orta; etiam si illum in particulari ignoret. vnde si ille titulus sit in se iustus, & reuerà hinc & nunc subsit; potest iuste illud lucrum accipere. Orta autem videtur hæc consuetudo ex interesse, quod incurrunt mutuo; vnde si interesse luci cessantis subsit huic mutuo; poterit lucrum illud accipere; quia implicitè hoc interesse spectat.

107
Pecunia pupillorū.

Simili modo, si consuetudo illa dandi pecuniam pupillorum & viduarum in depositum (vt vocant) & exigendi 5. vel 6. pro centum, orta sit ex iusto titulo, (v. g. triplicis contractus cum mercatore, aut veri interesse;) qui sic contrahunt iuxta morem receptum, implicitè spectant titulum illum vnde consuetudo illa est orta. vnde si subsit interesse, vel si ille cum quo contrahitur est talis, vt per tres contractus ab eo tantum peti queat, possunt illud exigere.

108
Ex vi præcedentis prepositi contractus.

Secundò, Censetur implicitè intendere iustum titulum, si ex vi præcedentis propositi, quo statuit in hoc contractu exigere lucrum omni titulo, quo potest, sese applicet postea ad hunc contractum celebrandum; tunc enim etiam si actu id non cogitet, tamen implicitè censetur velle ita contrahere, & reipsa sic exequi, sicut ante proposuit. quo modo fortè excusari possent aliqui, qui initio cum ad Bursam darent, expressè sapienter intendunt illud lucrum omni titulo iusto accipere; & inde consuetudine contracta, non amplius postea id actu cogitant. nam censetur semper contrahere ex vi illius consuetudinis & habitus inducti per priores illos actus, in quibus erat expressa intentio omnium iustorum titulorum; quæ intentio censetur manere in habitu, & consequenter in omnibus actibus ex illo habitu seu consuetudine factis.

109

Tertiò, Videri potest implicitè intendere iustum titulum, qui cupit iusto modo lucrari, & non aliter. Hic enim intendit formaliter iustum titulum, & ita est affectus; vt si sciret titulum huius contractus non esse iustum, noller contrahere, sed faceret alium contractum; vel statim titulum iustum inueniret (vt luci cessantis) & deduceret in pactum; vnde videtur iste virtute intendere titulum omnem iustum, qui subsit; neque se alligare ad hanc formam contractus, v. g. mutui: nam ita est actu dispositus, vt si rogaretur, quo titulo quæue forma contractus velit lucrari illa sex pro 100. responderet, Omni modo meliore, quo possim: quam clausulam Notarij plerumque solent addere Instrumentis; quia censetur ea esse mens contrahentium.

110

Hoc animo viri iusti, Deumque timentes solent contrahere, dum res est obseura. Iuxta hanc rationem excusari possent multi, qui pecuniam pupillarem apud homines industrios vel mercatores deponere solebant. hi enim non intendunt nisi licito modo hoc lucrum percipere: & si rogaentur, ex vi suæ consuetudinis & præsentis affectus id ipsum responderent. Itaque non ausim hos cogere ad restitutionem. quamquam putem non permittendum, vt quis in posterum sic contrahat absque expresso titulo ob quem lucrum petat: quia cum tituli non considerantur expressè, non constat ex parte rei seruetur aequalitas. deinde non satis liquet; an iste tertius modus implicitæ intentionis sit sufficiens; (videtur enim potius intentio habitualis quàm virtualis;) & si sit sufficiens, an reipsa interuenierit. quare hunc modum non probauerim in formali pacto mutui, nisi expresseris te velle contrahere meliore modo quo potes.

DUBITATIO XIII.

Utrum ratione periculi sortis, vel difficultatum aut expensarum quæ in ea recuperanda metuuntur, liceat aliquid ultra sortem exigere.

111
Ratione periculi.

Quidam putant id esse illicitum. Ita Nauarrus c. 23. n. 81. Sotus lib. 6. q. 4. art. 1. ad 1. & quidam alij, ob rationes infra ponendas.

Respondeo tamen, Absolutè id esse licitum, vt docet Angelus Usura 1. n. 38. Silu. Usura 1. q. 35. Ioan. Medina C. de restitut. q. 38. §. Ad tertiam causam, Corduba in Summa q. 78: Petrus Nauarra lib. 3. c. 2. n. 343. & alij recentiores. Probatur Primò, Quòd me coniciam in tale periculum est pretio æstimabile; vt si mutuem homini non satis noto, aut decoctori, aut dubie fidei: aut si timeam probabiliter magnas molestias in recuperanda sorte, (quos casus ponunt Ioannes Medina & Petrus Nauarra:) ergo possum pro eo pretium exigere. iustissimum enim est, si pro eo, quod pretio æstimabile est, pretium exigatur.

Secundò, Quia fideiussor potest ratione periculi, quod fideiubendo subit, aliquid exigere: atqui fideiubere est quoddam mutuare.

Dices, Fideiussor accipit ratione obligationis, quam subit.

Respondeo, Non tantum ratione obligationis, sed etiam & maximè ratione periculi. etsi enim possit ratione solius obligationis aliquid exigere; cum omnis obligatio civilis sit pretio æstimabilis: tamen multò magis potest ratione periculi, vt patet in eo, qui fideiubet vbi periculum est nullum; & in eo, qui idem facit vbi magnum: hic enim longè amplius exigere potest, nec alius ei titulus in hoc suffragatur, quàm periculi.

Tertiò, Qui vendit ad diem, seu creditò, potest ratione periculi, quod subit dilata solutione, aliquid exigere supra iustum rei nudæ pretium, vt infra cap. 21. dubit. 6. dicemus: atqui dilatio solutionis est tacitum quoddam mutuum: ergo si licet in hac dilatione, etiam licebit in mutuo expresso.

Quartò, Si tibi commodem vel eloceum equum, domum,